Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
GERARD HOGAN
8 päivänä lokakuuta 2020[1]

Asia C-440/19 P

Pometon SpA
vastaan

Euroopan komissio

Muutoksenhaku – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Teräspuhalteiden Euroopan markkinat – Osallistuminen kahden- ja monenväliseen yhteydenpitoon, joiden tarkoituksena on hintojen yhteensovittaminen koko Euroopan talousalueella (ETA) – Eri aikoina toteutettu sekamuotoinen menettely – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 41 artikla – Komission puolueettomuutta koskeva periaate – 48 artikla – Syyttömyysolettama – Perusteluvelvollisuus – Yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen – Yhdenvertainen kohtelu – Täysi tuomiovalta

I Johdanto

1. Valituksessaan Pometon SpA (jäljempänä Pometon tai valittaja) vaatii kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen 28.3.2019 antaman tuomion Pometon v. komissio (T-433/16, EU:T:2019:201; jäljempänä valituksenalainen tuomio). Kyseisessä tuomiossa unionin yleinen tuomioistuin kumosi SEUT 101 artiklan ja [Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen] 53 artiklan mukaisesta menettelystä 25.5.2016 annetun komission päätöksen C(2016) 3121 final (asia AT.39792 – Teräspuhalteet) (jäljempänä riidanalainen päätös) 2 artiklan ja vahvisti Pometonille määrätyn sakon suuruudeksi 3 873 375 euroa. Toissijaisesti Pometon vaatii unionin tuomioistuinta alentamaan sille määrätyn sakon määrää.

2. Vaikka aionkin keskittyä tässä ratkaisuehdotuksessa arvioimaan ensimmäistä ja neljättä valitusperustetta (ja valittajan näiden perusteiden tueksi esittämiä kahta oikeuskysymystä), vastatessani ensimmäiseen valitusperusteeseen tarkastelen myös toista ja kolmatta valitusperustetta ensimmäisen valitusperusteen yhteydessä. Kolmas valitusperuste koskee komission puolueettomuusvelvoitteen laajuutta niin kutsutun sekamuotoisen menettelyn erityisessä asiayhteydessä. Neljäs valitusperuste puolestaan koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen soveltamista sakon laskennassa tällaisen menettelyn yhteydessä.

3. Sekamuotoinen menettely on menettely, jossa komissiolla on samanaikaisesti käynnissä [SEUT 101 ja SEUT 102] artiklan mukaisten komission menettelyjen kulusta 7.4.2004 annetun komission asetuksen (EY) N:o 773/2004 (EYVL 2004, L 123, s. 18), sellaisena kuin se on

[1] Alkuperäinen kieli: englanti.

muutettuna tämän asetuksen muuttamisesta kartelliasioissa toteutettavien sovintomenettelyjen osalta 30.6.2008 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 622/2008,[2] 10 a artiklan mukainen sovintomenettely ja [SEUT 101 ja SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003[3] 7 artiklan mukainen tavanomainen hallintomenettely. Vaikka komissio on jo tehnyt tässä menettelyssä päätöksiä, joiden laillisuus on riitautettu unionin yleisessä tuomioistuimessa (ja myös valituksen perusteella unionin tuomioistuimessa),[4] tämä on ensimmäinen kerta, kun unionin tuomioistuimen on tosiasiallisesti käsiteltävä joitain tähän sekamuotoiseen menettelyyn liittyviä erityiskysymyksiä.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Asetus N:o 1/2003

4. Asetuksen N:o 1/2003 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos komissio toteaa kantelun perusteella tai omasta aloitteestaan, että [SEUT 101] tai [SEUT 102] artiklaa rikotaan, se voi päätöksellään määrätä asianomaiset yritykset ja yritysten yhteenliittymät lopettamaan todetun rikkomisen. Tässä tarkoituksessa komissio voi määrätä ne toteuttamaan kaikki toimintaa koskevat tai rakenteelliset korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhteisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle.”

5. Saman asetuksen 23 artiklan 2 ja 3 kohdan sanamuoto on seuraava:

”2. Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat [SEUT 101] tai [SEUT 102] artiklan määräyksiä – –

– –

Kunkin rikkomiseen osallisen yrityksen tai yritysten yhteenliittymän osalta sakko on enintään kymmenen prosenttia sen edellisen tilikauden liikevaihdosta.

– –

3. Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto.”

[2] EUVL 2008, L 171, s. 3.

[3] EYVL 2003, L 1, s. 1.

[4] Tällaisia ovat tuomio 20.5.2015, Timab Industries ja CFPR v. komissio (T-456/10, EU:T:2015:296) (muutoksenhaussa annettu tuomio 12.1.2017, Timab Industries ja CFPR v. komissio, C-411/15 P, EU:C:2017:11) ja tuomio 10.11.2017, Icap ym. v. komissio (T-180/15, EU:T:2017:795) (muutoksenhaussa annettu tuomio 10.7.2019, komissio v. Icap Management Services ja Icap New Zealand, C-39/18 P, EU:C:2019:584).

B Asetus N:o 773/2004

6. Asetuksen N:o 773/2004 10 a artiklassa, jonka otsikko on ”Sovintomenettely kartelliasioissa”, säädetään seuraavaa:

”1. Kun asetuksen [N:o 1/2003] 11 artiklan 6 kohdan mukainen menettely on aloitettu, komissio voi asettaa määräajan, jonka kuluessa osapuolet voivat ilmoittaa kirjallisesti olevansa valmiit aloittamaan sovintoon tähtäävät keskustelut tehdäkseen mahdollisesti sovintoehdotuksia. Komissiolla ei ole velvollisuutta ottaa huomioon kyseisen määräajan jälkeen saatuja vastauksia.

– –

2. Komissio voi ilmoittaa sovintoon tähtääviin keskusteluihin osallistuville osapuolille

a) väitteistä, joiden esittämistä niitä vastaan se harkitsee;

b) todisteista, joita on käytetty harkittavia väitteitä määritettäessä;

c) minkä tahansa asiakirja-aineistossa tuolloin luetellun, saatavilla olevan asiakirjan ei-luottamuksellisista toisinnoista, siinä määrin kuin osapuolen pyyntö on perusteltu, jotta osapuolella on mahdollisuus varmistaa ajanjaksoa tai muuta kartelliin liittyvää tiettyä seikkaa koskeva kantansa;

d) mahdollisten sakkojen määrän vaihteluvälistä.

– –

Jos sovintoon tähtäävät keskustelut etenevät, komissio voi asettaa määräajan, jonka kuluessa osapuolet voivat sitoutua noudattamaan sovintomenettelyä tekemällä sovintoehdotuksia, jotka vastaavat sovintoon tähtäävien keskustelujen tuloksia ja joissa ne myöntävät osallisuutensa [SEUT] 101 artiklan rikkomiseen ja vastuunsa. – –

– –

3. Kun osapuolille toimitetuissa väitetiedoksiannoissa otetaan huomioon niiden sovintoehdotusten sisältö, osapuolten on väitetiedoksiantoon antamassaan kirjallisessa vastauksessa vahvistettava komission asettamassa määräajassa, että niille toimitetussa väitetiedoksiannossa otetaan huomioon niiden sovintoehdotusten sisältö. Komissio voi tämän jälkeen tehdä asetuksen [N:o 1/2003] 7 ja 23 artiklan mukaisen päätöksen kuultuaan kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa asetuksen [N:o 1/2003] 14 artiklan mukaisesti.

4. Komissio voi päättää milloin tahansa menettelyn aikana sovintokeskustelujen lopettamisesta kyseisessä asiassa kokonaan tai jonkin osapuolen osalta, jos se katsoo, että on mahdollista, että menettelyyn liittyviä tehokkuusetuja ei saavuteta.”

C Sovintomenettelyä koskeva tiedonanto

7. Järjestelyt asetuksen N:o 773/2004 täytäntöönpanemiseksi vahvistettiin sovintomenettelyn toteuttamisesta neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 7 ja 23 artiklan mukaisten päätösten tekemiseksi kartelliasioissa 2.7.2008 annetussa komission tiedonannossa [5] (jäljempänä sovintomenettelyä koskeva tiedonanto).

8. Sovintomenettelyä koskevan tiedonannon 32 kohdassa todetaan, että ”jos komissio päättää palkita osapuolen tämän tiedonannon mukaisen sovinnon saavuttamisen johdosta, se alentaa määrättävän sakon määrää 10 prosenttia sovellettuaan ensin asetuksen (EY) N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annetuissa suuntaviivoissa [(EUVL 2006, C 210, s. 2; jäljempänä vuoden 2006 suuntaviivat)] vahvistettua sakon enimmäismäärää (10 prosenttia).– – ”

D Vuoden 2006 suuntaviivat

9. Vuoden 2006 suuntaviivoissa määritetään menetelmä, jota komissio käyttää vahvistaessaan yrityksille tai yritysten yhteenliittymille määrättävän sakon, jos ne tahallisesti tai tuottamuksellisesti rikkovat SEUT 101 tai SEUT 102 artiklan määräyksiä.

10. Vuoden 2006 suuntaviivojen 37 kohdassa täsmennetään, että ”vaikka näissä suuntaviivoissa esitellään yleiset sakon laskentamenetelmät, erityistapauksissa voi olla kuhunkin asiaan liittyvien erityispiirteiden vuoksi tai pelotevaikutuksen aikaansaamiseksi perusteltua, että komissio poikkeaa näistä menetelmistä tai 21 kohdassa vahvistetuista raja-arvoista”.

III Riita-asian tausta ja riidanalainen päätös

11. Riita-asian tausta ja riidanalaisen päätöksen keskeiset osat esitettiin valituksenalaisen tuomion 1–21 kohdassa. Ne voidaan tiivistää seuraavasti.

12. Pometon on metallien käsittelyyn erikoistunut italialainen yritys. Sen toiminta teräspuhalteiden markkinoilla päättyi 16.5.2007, jolloin se myi kyseisen alan liiketoimintansa eräälle kilpailijalleen, ranskalaiselle Winoa SA -nimiselle yhtiölle. Kyseisenä päivänä Pometonin edellä mainittu toiminta siirtyi tosiasiallisesti Winoa-konsernin omistamalle Pometon Abrasives Srl -nimiselle yhtiölle.

13. Teräspuhalteet ovat joko pyöreitä (teräshaulijauhe) tai kulmikkaita (teräsraejauhe) irrallisia teräshiukkasia. Niitä käytetään pääasiassa teräs-, auto-, metalli- ja petrokemianteollisuuden sekä kivien veistämisen alalla ja ne tuotetaan teräsromun jäänteistä.

A Tutkintamenettely sovintopäätökseen saakka

14. Komissio aloitti 16.1.2013 asetuksen N:o 773/2004 2 artiklan mukaisesti asetuksen N:o 1/2003 11 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun tutkintamenettelyn Pometonia, yhdysvaltalaista Ervin Industries Inc. -yhtiötä (jäljempänä Ervin), Winoaa ja saksalaisia MTS GmbH- ja Würth GmbH -yhtiöitä vastaan käydäkseen niiden kanssa sovintoon tähtääviä keskusteluja.

[5] EUVL 2008, C 167, s. 1.

15. Nämä viisi osapuolta olivat ilmaisseet olevansa halukkaita aloittamaan sovintoon tähtäävät keskustelut. Kukin kartellin osapuoli ja komissio osallistuivat helmi–joulukuussa 2013 pidettyihin sovintokokouksiin. Näissä kokouksissa komissio ilmoitti osapuolille väitteistä, joiden esittämistä niitä vastaan se harkitsi, ja paljasti tärkeimmät komission asiakirja-aineistoon sisältyvät todisteet, joihin se tukeutui määrittäessään nämä mahdolliset väitteet. Komissio myös esitti osapuolille arvion todennäköisesti määrättävien sakkojen määrän vaihteluvälistä.

16. Tammikuussa 2014 asianomaiset yritykset esittivät muodollisen sovitteluehdotuksensa asetetussa määräajassa, lukuun ottamatta Pometonia, joka päätti vetäytyä tästä menettelystä. Komissio antoi 13.2.2014 väitetiedoksiannon neljälle muulle väitetyn kartellin osapuolelle ja teki 2.4.2014 niitä koskevan sovintopäätöksen C(2014) 2074 final (jäljempänä sovintopäätös) asetuksen N:o 1/2003 7 ja 23 artiklan perusteella.

B Riidanalainen päätös

17. Komissio toimitti 3.12.2014 väitetiedoksiannon Pometonille. Komissio antoi 25.5.2016 riidanalaisen päätöksen asetuksen N:o 1/2003 7 ja 23 artiklan nojalla.

18. Riidanalaisessa päätöksessä komissio totesi, että Pometon oli 3.10.2003–16.5.2007 osallistunut joko suoraan tai edustajiensa tai kahden tytäryhtiönsä, Pometon España SA:n ja Pometon Deutschland GmbH:n, edustajien kautta kartelliin, joka koostui sopimuksista ja/tai yhdenmukaistetuista menettelytavoista lähinnä teräspuhalteiden hintojen koordinoimiseksi koko Euroopan talousalueella (jäljempänä ETA), yhdessä edellä mainittujen neljän muun yrityksen – nimittäin Ervinin, Winoan, MTS:n ja Würthin – kanssa.

19. Riidanalaisen päätöksen päätösosassa todetaan seuraavaa:

”1 artikla

Pometon SpA on rikkonut [SEUT] 101 artiklan 1 kohtaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohtaa osallistumalla teräspuhalteiden alan hintojen yhteydessä yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen, jossa se koordinoi hintoja koskevia menettelyjään koko ETA:ssa.

Rikkominen tapahtui 3. lokakuuta 2003 ja 16. toukokuuta 2007 välisenä aikana.

2 artikla

Pometon SpA:lle määrätään 1 artiklassa tarkoitetusta rikkomisesta seuraava sakko: 6 197 000 euroa. – –”

20. Riidanalaisesta päätöksestä kokonaisuudessaan ilmenee lähinnä, että Pometon ja muut kartellin osapuolet olivat yhtäältä ottaneet käyttöön (kartellin ensimmäinen osa) yhdenmukaisen laskentatavan, jotta ne voivat rautaromun hintaindeksien perusteella määrittää teräspuhalteiden hintoihin sovellettavan koordinoidun lisämaksun (jäljempänä yhteinen romulisämaksu). Toisaalta ne olivat samanaikaisesti (kartellin toinen osa) koordinoineet toimintaansa yksittäisiin asiakkaisiin soveltamiensa teräspuhalteiden myyntihintojen osalta sitoutumalla erityisesti olemaan kilpailematta keskenään hinnanalennuksilla (riidanalaisen päätöksen 32, 33, 37 ja 57 perustelukappale).

21. Kyseisen rikkomisen luokittelun yhteydessä komissio katsoi, että kyseessä oli SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu rikkominen. Sen lisäksi, että kaikki kartellin osapuolten kilpailunvastaiset järjestelyt koskivat hintojen koordinointia ja samoja tuotteita, ne nimittäin toteutettiin samoja yksityiskohtaisia järjestelyjä noudattaen koko rikkomisajanjakson ajan eli 3.10.2003–16.5.2007, jolloin Pometon myi teräspuhalteiden alan liiketoimintansa Winoalle. Rikkomiseen osallistuneet yritykset ja niiden puolesta toimineet henkilöt olivat lisäksi olleet pääasiallisesti samat (riidanalaisen päätöksen 107 ja 166 perustelukappale).

22. Komission mukaan tällaisen kartellin tarkoituksena oli kilpailun rajoittaminen, ja kartellilla oli merkittäviä vaikutuksia kyseisen tuotteen kauppaan jäsenvaltioiden ja ETA-sopimuksen sopimuspuolten välillä (riidanalaisen päätöksen 142 ja 154 perustelukappale).

23. Pometonin rikkomiseen osallistumisen keston osalta komissio vahvisti osallistumisen alkaneen 3.10.2003. Sen perusteella, ettei Pometon ollut muodollisesti eronnut kyseisestä kartellista, komissio katsoi, että kyseisen yrityksen osallistuminen kartelliin jatkui 16.5.2007 saakka, jolloin Pometon myi teräspuhalteiden alan liiketoimintansa Winoalle (riidanalaisen päätöksen 160 ja 166 perustelukappale).

24. Vuoden 2006 suuntaviivojen perusteella komissio vahvisti Pometonin sakon perusmääräksi 16 prosenttia sen ETA-valtioiden markkinoilla vuonna 2006 toteuttaman myynnin arvosta, eli kyseessä oli viimeinen kokonainen vuosi, jona Pometon osallistui kyseiseen rikkomiseen, ennen kuin se myi teräspuhalteiden alan liiketoimintansa ranskalaiselle kilpailijalleen.

25. Edellä mainittu prosenttiosuus vastaa 15 prosentin perusmäärää, jota korotettiin 1 prosenttiyksiköllä, jotta voitiin ottaa huomioon rikkomisen maantieteellinen ulottuminen koko ETA:han. Tämän jälkeen sakon perusmäärän muuttuvaa osaa korotettiin kiinteällä 16 prosentin lisämäärällä, jotta yrityksiä estettäisiin vuoden 2006 suuntaviivojen 25 kohdan mukaisesti tekemästä hintojen koordinointia koskevia sopimuksia tulevaisuudessa (riidanalaisen päätöksen 220 perustelukappale).

26. Soveltamalla vuoden 2006 suuntaviivojen 37 kohtaa, jonka nojalla komissio voi poiketa kyseisissä suuntaviivoissa vahvistetuista menetelmistä, jos se on perusteltua ”kuhunkin asiaan liittyvien erityispiirteiden vuoksi”, komissio toteutti lopulta sakon mukautetun perusmäärän muutoksen (riidanalaisen päätöksen 228–231 perustelukappale), joka koostui 60 prosentin alennuksesta.

27. Kuten riidanalaisen päätöksen 2 artiklasta ilmenee, tämän laskennan jälkeen Pometonille määrätty sakko oli lopulta 6 197 000 euroa.

IV Menettely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

28. Valittaja nosti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 3.8.2016 jättämällään kannekirjelmällä kanteen, jossa se vaati ensisijaisesti riidanalaisen päätöksen kumoamista ja toissijaisesti sille määrätyn sakon alentamista.

29. Valittaja esitti kanteensa tueksi viisi kanneperustetta.

30. Ensimmäisen kanneperusteen mukaan riidanalaisessa päätöksessä rikotaan menettelyn puolueettomuuden periaatetta, syyttömyysolettaman periaatetta ja puolustautumisoikeuksia, koska komissio on jo sovintopäätöksessä katsonut valittajan syyllistyneen tiettyyn menettelyyn, mikä on ehtona myöhemmin riidanalaisessa päätöksessä esitetyille sitä koskeville syytöksille.

31. Toinen kanneperuste koski SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomista, perustelujen puutteellisuutta ja ristiriitaisuutta, puolustautumisoikeuksien loukkaamista sekä todistustaakkaa koskevien sääntöjen rikkomista, koska komissio on ilman näyttöä syyttänyt valittajaa osallistumisesta kartelliin, johon se ei tosiasiallisesti ollut koskaan osallistunut.

32. Kolmannen kanneperusteen mukaan riidanalaisessa päätöksessä sovelletaan virheellisesti SEUT 101 artiklaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa, koska komissio katsoi, että kartelli muodosti tarkoitukseen perustuvan kilpailunrajoituksen.

33. Neljännessä kanneperusteessaan Pometon kiisti kartelliin osallistumisensa keston.

34. Riidanalaisen päätöksen kumoamista tai sakon määrän alentamista koskevan vaatimuksensa tueksi esittämässään viidennessä kanneperusteessa Pometon vetosi siihen, että vuoden 2006 suuntaviivojen 37 kohtaan perustuvaa, komission tekemää sakon perusmäärän poikkeuksellista mukauttamista ei ole perusteltu riittävästi ja että se ei ole suhteellisuusperiaatteen ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen mukainen.

35. Valituksenalaisessa tuomiossa unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi ensimmäiset neljä kanneperustetta mutta hyväksyi viidennen kanneperusteen. Näin ollen se kumosi riidanalaisen päätöksen 2 artiklan ja alensi Pometonille määrätyn sakon määrää alkuperäisestä 6 197 000 eurosta 3 873 375 euroon.

V Asianosaisten vaatimukset ja menettely unionin tuomioistuimessa

36. Valittaja vaatii valituksessaan unionin tuomioistuinta

– kumoamaan valituksenalaisen tuomion ja kumoamaan riidanalaisen päätöksen

– toissijaisesti kumoamaan valituksenalaisen tuomion ja alentamaan valittajalle määrätyn sakon määrää ja joka tapauksessa alentamaan tätä sakkoa sekä

– velvoittamaan komission korvaamaan unionin tuomioistuimessa ja unionin yleisessä tuomioistuimessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

37. Komissio vaatii unionin tuomioistuinta

– jättämään valituksen osittain tutkimatta ja hylkäämään sen osittain perusteettomana

– velvoittamaan valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

VI Valituksen tarkastelu

38. Valittaja esittää valituksensa tueksi neljä perustetta. Ensimmäisessä valitusperusteessaan Pometon vetoaa oikeudenkäynnin puolueettomuutta koskevan periaatteen ja syyttömyysolettaman periaatteen loukkaamiseen. Toisessa valitusperusteessaan Pometon väittää, että unionin yleinen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti todistustaakkaa ja syyttömyysolettamaa koskevia periaatteita sekä perustellut päätöksensä ristiriitaisesti tai riittämättömästi. Toissijaisesti Pometon vetoaa viimeksi mainittuihin seikkoihin myös kolmannen valitusperusteen tueksi, jotta sille kartelliin osallistumisen keston osalta määrätyn sakon määrää alennettaisiin. Neljännessä valitusperusteessaan Pometon vetoaa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamiseen sille määrätyn sakon määrän vahvistamisen yhteydessä ja ristiriitaisten tai riittämättömien perustelujen esittämiseen tältä osin.

39. Oikeuskysymyksiä, joita unionin tuomioistuin haluaa käsiteltäviksi tässä ratkaisuehdotuksessa, tarkastellaan ensimmäisen ja neljännen valitusperusteen yhteydessä. Keskityn siten ensinnäkin komission puolueettomuusvelvoitteen laajuuteen ja toiseksi yhdenvertaisen kohtelun periaatteen soveltamiseen sakon määrän laskennassa mutta, kuten tämän ratkaisuehdotuksen johdanto-osassa todettiin, niin kutsutun sekamuotoisen menettelyn erityisessä asiayhteydessä.

A Menettelyn puolueettomuuden periaatetta ja syyttömyysolettaman periaatetta koskeva ensimmäinen valitusperuste

1. Asianosaisten lausumat

40. Ensimmäisessä valitusperusteessaan Pometon väittää, että valituksenalaisen tuomion 63–103 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, kun se ei todennut komission loukanneen menettelyllisen puolueettomuuden periaatetta ja syyttömyysolettamaa. Näin tehdessään unionin yleinen tuomioistuin loukkasi itse puolueettomuusperiaatetta ja syyttömyysolettamaa.

41. Pometonin mukaan riidanalaisen päätöksen antamiseen johtanutta menettelyä rasitti virhe, joka johti kyseisen päätöksen lainvastaisuuteen. Tämä virhe oli väitetysti seurausta sovintopäätöksestä, jossa – vaikka se koskee muita väitetyn kartellin osallistujia kuin Pometonia – viitataan Pometoniin sen 26, 28, 29, 31 ja 36–38 perustelukappaleessa.

42. Sovintopäätöksessä komissio katsoi Pometonin syyllistyneen tiettyyn menettelyyn, mikä on Pometonin mukaan heikentänyt komission kykyä suorittaa puolueeton arviointi riidanalaisen päätöksen antamiseen johtaneessa menettelyssä, toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin päätteli valituksenalaisen tuomion 103 kohdassa. Siten unionin yleinen tuomioistuin rikkoi Pometonin mielestä asiaa koskevaa oikeuskäytäntöä, erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 27.2.2014 antamaa tuomiota Karaman v. Saksa (CE:ECHR:2014:0227JUD001710310; jäljempänä tuomio Karaman) ja unionin yleisen tuomioistuimen 10.11.2017 antamaa tuomiota Icap ym. v. komissio (T-180/15, EU:T:2017:795; jäljempänä unionin yleisen tuomioistuimen tuomio Icap).

43. Pometonin mukaan unionin yleinen tuomioistuin perusti tämän päätelmän muodolliseen ja aineelliseen perusteeseen.

44. Muodollisesta perusteesta unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 65 kohdassa, että syyttömyysolettaman ja puolueettomuusperiaatteen loukkaamiselle oli esteenä se, että komissio sulki sovintopäätöksen alaviitteessä 4 nimenomaisesti pois Pometonin syyllisyyden. Pometon kuitenkin väittää tuomiosta Karaman ja unionin yleisen tuomioistuimen tuomiosta Icap seuraavan, että sovintopäätöksen laadinnassa toteutetut varotoimet, kuten sovintopäätöksen alaviite 4, eivät ole riittäviä estämään väärinymmärryksiä asiaa koskevaa päätöstä laajemmasta yrityksen vastuusta.

45. Aineellisen perusteen osalta unionin yleinen tuomioistuin viittasi valituksenalaisen tuomion 85 kohdassa tuomioon Karaman, jonka mukaan on tarkasteltava sitä, olivatko sovintopäätökseen sisältyvät Pometonin menettelyä koskevat viittaukset välttämättömiä kyseisen päätöksen adressaattien vastuun osoittamiseksi. Valituksenalaisen tuomion 79, 81 ja 83 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin totesi Pometonin mukaan, että komissio toimi kyseisen oikeuskäytännön mukaisesti. Mainituissa kohdissa se kuitenkin jätti huomiotta tuomion Karaman 64 kohdassa esitetyt perusteet, joiden mukaan viittausten on oltava ehdottoman välttämättömiä tai olennaisia vastaajien syyllisyyden arvioimiseksi, jotta ne ovat yhteensopivia syyttömyysolettaman kanssa. Unionin yleinen tuomioistuin kuitenkin hyväksyi viittauksia, jotka eivät ole välttämättömiä mutta jotka ”voivat olla objektiivisesti tarkasteltuina hyödyllisiä” tai joiden ”tarkoituksena on todeta” sovinnon tehneiden osapuolten ”yksinomainen vastuu”.

46. Tässä yhteydessä valittaja pitää riittävänä, että sovintopäätöksen perustelut viittaavat siihen, että komissio pitää asianomaista yritystä syyllisenä tai että viittaus herättää epäilyn mahdollisesta ennenaikaisesta ratkaisemisesta Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklan 2 kappaleen vastaisesti. Pometon katsoo lisäksi, että toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisessa tuomiossa sivuuttaen oman tuomionsa Icap, sillä ei ole merkitystä, ettei viittauksiin Pometoniin väitetysti sisälly minkäänlaista oikeudellista luonnehdintaa. Valittaja myös väittää, että komission tältä osin tekemä ennenaikainen ratkaiseminen ilmenee sovintoehdotuksen tekstistä, jossa luonnehditaan osaa Pometonin syyksi luetusta menettelystä ”kartell[e]iksi” tai ”kilpailunvastaiseksi yhteydenpidoksi”.

47. Komission mukaan tätä valitusperustetta ei voida ottaa tutkittavaksi, koska se koskee unionin yleisen tuomioistuimen tekemää tosiseikkojen arviointia (mutta siinä ei väitetä, että tosiseikat tai selvitysaineisto olisi otettu huomioon vääristyneellä tavalla) tai siinä toistetaan jo unionin yleisessä tuomioistuimessa esitettyjä perusteluja ja että sovintoehdotusta koskevat perustelut muodostavat uuden väitteen. Komissio pitää ensimmäistä valitusperustetta joka tapauksessa perusteettomana, sillä unionin yleinen tuomioistuin sovelsi oikein tuomiosta Karaman seuraavaa oikeuskäytäntöä ja unionin yleisen tuomioistuimen tuomiota Icap käsiteltävään asiaan.

2. Asian tarkastelu

a) Ensimmäisen valitusperusteen tutkittavaksi ottaminen

48. Komissio väittää, että ensimmäinen valitusperuste on jätettävä tutkimatta, lähinnä koska se koskee tosiseikkojen arviointia tai siinä toistetaan unionin yleisessä tuomioistuimessa jo esitettyjä perusteluja.

49. Tältä osin on muistettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 256 artiklasta ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, että ainoastaan unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen yhtäältä määrittämään tosiseikaston, lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa määritetyn tosiseikaston paikkansapitämättömyys käy ilmi unionin yleiselle tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta, ja toisaalta arvioimaan tätä tosiseikastoa. Kun unionin yleinen tuomioistuin on määrittänyt asian tosiseikaston tai arvioinut sitä, unionin tuomioistuin on SEUT 256 artiklan nojalla toimivaltainen harjoittamaan tämän tosiseikaston oikeudelliseen luonnehdintaan ja unionin yleisen tuomioistuimen sen pohjalta tekemiin oikeudellisiin päätelmiin kohdistuvaa valvontaa. Unionin tuomioistuimella ei siten ole yleistä toimivaltaa määrittää asian tosiseikastoa eikä lähtökohtaisesti myöskään arvioida sitä selvitysaineistoa, johon unionin yleinen tuomioistuin on asian tosiseikastoa määrittäessään tukeutunut. Lukuun ottamatta sitä tapausta, että selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, tämä arviointi ei näin ollen ole sellainen oikeuskysymys, että se sinänsä kuuluisi unionin tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin. [6]

50. On toisaalta myös totta, että valitus jätetään tutkimatta, mikäli siinä vain toistetaan perusteet ja perustelut, jotka on esitetty unionin yleisessä tuomioistuimessa, mukaan lukien perusteet ja perustelut, jotka perustuvat tosiseikkoihin, jotka kyseinen tuomioistuin on nimenomaisesti hylännyt. Tällaisella valituksella tosiasiassa pyritään nimittäin ainoastaan siihen, että unionin yleisessä tuomioistuimessa nostettu kanne tutkitaan uudelleen, mikä ei kuulu unionin tuomioistuimen toimivaltaan valitusta käsiteltäessä. Jos valittaja sen sijaan riitauttaa sen, miten unionin yleinen tuomioistuin on tulkinnut tai soveltanut unionin oikeutta, ensimmäisessä oikeusasteessa tarkasteltuja oikeuskysymyksiä voidaan käsitellä uudelleen muutoksenhakumenettelyssä. Mainitun menettelyn tarkoitus jäisi nimittäin osaksi toteutumatta, jollei valittaja voisi tällä tavoin perustaa valitustaan perusteisiin ja perusteluihin, jotka on esitetty jo unionin yleisessä tuomioistuimessa. [7]

51. Käsiteltävässä asiassa Pometon väittää lähinnä ensimmäisen valitusperusteensa tueksi esittämillään perusteluilla, että unionin yleinen tuomioistuin on loukannut menettelyn puolueettomuuden periaatetta ja syyttömyysolettaman periaatetta soveltamalla virheellisesti tuomion Karaman ja unionin yleisen tuomioistuimen tuomion Icap oppeja.

52. Katson, että näiden väitteiden perusteella unionin tuomioistuimen on tutkittava mainittujen tuomioiden sovellettavuutta sekamuotoisen menettelyn yhteydessä ja näin tehdessään mahdollisesti valvottava unionin yleisen tuomioistuimen tekemää tosiseikkojen oikeudellista luonnehdintaa ja sen niistä tekemiä oikeudellisia päätelmiä tämän oikeuskäytännön valossa.

53. Tässä tilanteessa, vaikka osassa Pometonin perusteluista kyseenalaistetaan tietyt unionin yleisen tuomioistuimen tosiseikkoja koskevat toteamukset tai ne ovat samankaltaisia kuin perustelut, jotka oli esitetty jo unionin yleisessä tuomioistuimessa, ensimmäisessä valitusperusteessa tuodaan kuitenkin esiin unionin yleisen tuomioistuimen suorittamaan oikeussääntöjen tulkintaan ja soveltamiseen liittyviä kysymyksiä, ja näin ollen ne koskevat oikeuskysymyksiä, joita unionin tuomioistuin voi muutoksenhaun yhteydessä arvioida. Komission väitettä, jonka mukaan ensimmäinen valitusperuste on jätettävä tutkimatta, ei siten voida hyväksyä, paitsi siltä osin kuin kyse on komission sovintoehdotusta koskevasta väitteestä.

6 Ks. vastaavasti tuomio 14.12.2017, EBMA v. Giant (China) (C-61/16 P, EU:C:2017:968, 33 kohta) ja tuomio 13.9.2018, ANKO v. komissio (C-173/17 P, ei julkaistu, EU:C:2018:718, 23 kohta).

7 Ks. vastaavasti tuomio 18.1.2007, PKK ja KNK v. neuvosto (C-229/05 P, EU:C:2007:32, 32 kohta) ja tuomio 16.1.2019, komissio v. United Parcel Service (C-265/17 P, EU:C:2019:23, 14 ja 15 kohta).

54. Pometon nimittäin esitti tämän väitteen ensimmäisen kerran muutoksenhakuvaiheessa. Se merkitsee näin ollen unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 127 artiklan 1 kohdan, jota saman työjärjestyksen 190 artiklan 1 kohdan nojalla sovelletaan valituksen käsittelyyn, nojalla uutta perustetta, joka on jätettävä tutkimatta, koska se ei perustu oikeudellisiin seikkoihin tai tosiseikkoihin, jotka ovat ilmenneet käsiteltäessä asiaa unionin tuomioistuimessa. [8]

b) Ensimmäisen valitusperusteen asiakysymys

55. Ensimmäisessä valitusperusteessaan Pometon väittää, että unionin yleinen tuomioistuin teki valituksenalaisessa tuomiossa oikeudellisen virheen, kun se ei todennut komission loukanneen menettelyllisen puolueettomuuden periaatetta ja syyttömyysolettamaa. Näin tehdessään unionin yleinen tuomioistuin loukkasi itse puolueettomuusperiaatetta ja syyttömyysolettamaa.

56. On kiistatonta, että valittaja voi vedota näihin kahteen periaatteeseen valituksensa tueksi.

57. Vaikka komissiota ei voida luonnehtia Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa tarkoitetuksi ”tuomioistuimeksi”, sen on kuitenkin noudatettava hallinnollisen menettelyn kuluessa unionin perusoikeuksia, joihin kuuluu Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 41 artiklassa vahvistettu oikeus hyvään hallintoon. [9] Perusoikeuskirjan 41 artiklan mukaan jokaisella on oikeus muun muassa siihen, että Euroopan unionin toimielimet käsittelevät hänen asiansa puolueettomasti. Tämä puolueettomuusvaatimus kattaa yhtäältä subjektiivisen puolueettomuuden siinä mielessä, ettei yhdelläkään kyseessä olevan toimielimen jäsenistä, jonka hoidettavana asia on, saa olla ennakolta määritettyä kantaa tai henkilökohtaisia ennakkoluuloja, ja toisaalta objektiivisen puolueettomuuden siinä mielessä, että toimielimen on annettava riittävät takeet, jotta kaikki perustellut epäilykset voidaan tältä osin sulkea pois. [10]

58. Syyttömyysolettaman periaate on lisäksi unionin oikeuden yleinen periaate, joka nykyään mainitaan perusoikeuskirjan 48 artiklan 1 kohdassa. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että syyttömyysolettaman periaatetta sovelletaan yrityksiä koskevien kilpailusääntöjen rikkomiseen liittyviin menettelyihin, jotka voivat johtaa sakkojen tai uhkasakkojen määräämiseen. [11]

59. Tältä osin on myös todettava, että syyttömyysolettama vahvistetaan perusoikeuskirjan 48 artiklassa, joka vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 ja 3 kappaletta, kuten perusoikeuskirjan selityksistä ilmenee. Tästä seuraa perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan nojalla, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 ja 3 kappale on otettava huomioon perusoikeuskirjan 48 artiklan tulkinnassa suojan vähimmäistasona. [12]

60. Tässä tilanteessa sekamuotoisen menettelyn – toisin sanoen menettelyn, jossa komissiolla on samanaikaisesti käynnissä sovintomenettely ja tavanomainen hallintomenettely – yhteydessä on siten merkityksellistä ottaa huomioon tuomio Karaman, joka koskee sitä, voidaanko syyttömyysolettaman periaatetta, sellaisena kuin sitä suojataan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kappaleessa, loukata muille kartelliin osallistumisesta epäillyille erillisessä

[8] Ks. vastaavasti tuomio 18.12.2008, Coop de France Bétail et Viande ym. v. komissio (C-101/07 P ja C-110/07 P, EU:C:2008:741, 110 kohta) ja tuomio 10.4.2014, Areva ym. v. komissio (C-247/11 P ja C-253/11 P, EU:C:2014:257, 72 kohta).

[9] Ks. vastaavasti tuomio 11.7.2013, Ziegler v. komissio (C-439/11 P, EU:C:2013:513, 154 kohta).

[10] Ks. vastaavasti tuomio 11.7.2013, Ziegler v. komissio (C-439/11 P, EU:C:2013:513, 155 kohta).

[11] Ks. vastaavasti tuomio 22.11.2012, E.ON Energie v. komissio (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 72 ja 73 kohta) ja tuomio 16.2.2017, Hansen & Rosenthal ja H&R Wax Company Vertrieb v. komissio (C-90/15 P, ei julkaistu, EU:C:2017:123, 18 kohta).

[12] Ks. vastaavasti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama) (C-377/18, EU:C:2019:670, 41 kohta).

menettelyssä annettuun tuomioon sisältyvillä toteamuksilla, joilla ei ole oikeudellisesti sitovaa vaikutusta toista henkilöä vastaan vireillä oleviin tai myöhemmin käytäviin rikosoikeudenkäynteihin.

61. Tämä on sitäkin tärkeämpää, koska unionin tuomioistuin on jo itse sisällyttänyt kyseisestä tuomiosta seuraavat edellytykset perusoikeuskirjan 48 artiklaa koskevaan oikeuskäytäntöönsä.

62. Unionin tuomioistuin nimittäin totesi 5.9.2019 antamassaan tuomiossa AH ym. (Syyttömyysolettama) (C-377/18, EU:C:2019:670) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen katsoneen tuomiossa Karaman, että syyttömyysolettamaa loukataan, jos syytettyä koskevassa oikeusviranomaisen päätöksessä tai *virallisessa (viranomaisen) lausumassa* esitetään selvä lausuma siitä, että asianomainen henkilö on syyllistynyt kyseessä olevaan rikokseen, kun lopullista langettavaa tuomiota ei ole annettu. [13]

63. Kuten unionin tuomioistuin on todennut, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on myös myöntänyt, että monitahoisissa rikosoikeudellisissa menettelyissä, joissa on useita epäiltyjä, joita vastaan ei voida käydä oikeutta yhdessä, saattaa olla välttämätöntä, että kansallisen tuomioistuimen on syytettyjen syyllisyyden arvioimiseksi mainittava sellaisten kolmansien osallisuus, joita vastaan saatetaan myöhemmin käydä oikeutta erikseen. Se on kuitenkin täsmentänyt, että jos kolmansien osallisuutta koskevia tosiseikkoja on esitettävä, asianomaisen tuomioistuimen pitäisi välttää antamasta enempää tietoja kuin on välttämätöntä siinä käytävässä oikeudenkäynnissä syytteessä olevien henkilöiden oikeudellisen vastuun arvioimiseksi. [14]

64. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin huomautti, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on korostanut oikeusviranomaisen käyttämien ilmaisujen sekä nimenomaisten olosuhteiden, joissa ilmaisut on muotoiltu, ja kyseessä olevan menettelyn luonteen ja asiayhteyden merkitystä. [15] Tämän vuoksi, jälleen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan, oikeusviranomaisten päätösten perustelut ovat erityisen tärkeitä näissä tapauksissa: ne on muotoiltava siten, että vältetään asianomaisten kolmansien syyllisyyttä koskeva mahdollinen ennenaikainen ratkaisu, joka voi vaarantaa heitä vastaan erillisessä menettelyssä esitettävien syytteiden oikeudenmukaisen tutkimisen. [16]

65. Tämän oikeuskäytännön perusteella unionin tuomioistuin päätteli, että eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/343 [17] 4 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että sopimuksessa, joka kansallisen tuomioistuimen on vahvistettava, mainitaan tämän sopimuksen tehneen ja siis syyllisyytensä myöntäneen syytetyn lisäksi muiden syytettyjen osallisuus. Tämä on sallittua tilanteissa, joissa muiden syytettyjen osalta oikeutta käydään erikseen ja heidät yksilöidään kahdella edellytyksellä. Yhtäältä tämä maininta on tarpeen sopimuksen tehneen henkilön oikeudellisen vastuun luonnehdinnan kannalta ja toisaalta

[13] Ks. vastaavasti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama) (C-377/18, EU:C:2019:670, 43 kohta) ja tuomio Karaman, 63 kohta.

[14] Ks. vastaavasti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama) (C-377/18, EU:C:2019:670, 44 kohta) ja tuomio Karaman, 64 kohta.

[15] Ks. vastaavasti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama) (C-377/18, EU:C:2019:670, 43 kohta) ja tuomio Karaman, 63 kohta.

[16] Ks. vastaavasti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama) (C-377/18, EU:C:2019:670, 44 kohta) ja tuomio Karaman, 65 kohta.

[17] EUVL 2016, L 65, s. 1. Kyseisen säännöksen mukaan ”jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että viranomaisen julkisissa lausumissa ja muissa kuin syyllisyyttä koskevissa oikeusviranomaisten päätöksissä ei viitata epäiltyyn tai syytettyyn syyllisenä, niin kauan kuin hänen syyllisyyttään ei ole laillisesti näytetty toteen. Tämä ei vaikuta syyttäjän toimiin, joiden tavoitteena on näyttää toteen epäillyn tai syytetyn syyllisyys, eikä menettelyyn liittyviin ennakollisiin päätöksiin, joita oikeusviranomaiset tai muut toimivaltaiset viranomaiset tekevät ja jotka perustuvat epäilyihin tai syyllisyyttä tukevaan näyttöön”.

sopimuksessa todetaan selvästi, että näihin muihin syytettyihin kohdistuvat syytteet käsitellään erillisessä rikosoikeudellisessa menettelyssä ja että heidän syyllisyyttään ei ole laillisesti näytetty toteen. [18]

66. Unionin tuomioistuin lisäsi, että tältä osin on syyttömyysolettaman kunnioittamisen valvomiseksi aina analysoitava oikeusviranomaisen päätös ja sen perustelut *kokonaisuudessaan* ja niiden nimenomaisten olosuhteiden valossa, joissa se on tehty. Kuten unionin tuomioistuin selitti, oikeusviranomaisen päätöksen kohtiin sisältyvä nimenomainen viittaus kanssasyytettyjen syyttömyyteen jää näet vaille merkitystä, jos päätöksen muut kohdat voidaan ymmärtää ennenaikaisena ilmauksena heidän syyllisyydestään. [19]

67. Tätä kehystä on selvästikin muokattava sekamuotoisen menettelyn yhteydessä. Se nimittäin perustuu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kappaleesta esittämään tulkintaan ja sitä sovellettiin jo säännökseen, jolla saatettiin osaksi Euroopan unionin oikeusjärjestystä perusoikeuskirjan 48 artiklassa annetut takeet samankaltaisessa asiayhteydessä, jossa kaksi menettelyä koskee samoja tosiseikkoja mutta toteutetaan eri aikoina. Koska on selvästi todettu, että syyttömyysolettama on unionin oikeuden yleinen periaate, joka sisältyy nykyisin perusoikeuskirjan 48 artiklan 1 kohtaan ja jota sovelletaan yrityksiä koskevien kilpailusääntöjen rikkomiseen liittyviin menettelyihin, [20] olisi epäjohdonmukaista soveltaa muita vaatimuksia sekamuotoiseen menettelyyn.

68. Tässä tilanteessa ei voida kiistää, että unionin yleinen tuomioistuin kiinnitti valituksenalaisessa tuomiossa erityistä huomiota komission sovintopäätöksessä käyttämiin ilmaisuihin. Se tutki kahta edellä mainittua edellytystä eli sitä, että viittaus Pometoniin oli tarpeen sopimuksen tehneiden muiden yritysten oikeudellisen vastuun luonnehdinnan kannalta ja päätöksessä todettiin selvästi, että Pometoniin kohdistuvat syytteet käsitellään erillisessä rikosoikeudellisessa menettelyssä ja että sen syyllisyyttä ei ole vielä laillisesti näytetty toteen (ks. valituksenalaisen tuomion 72, 74, 77, 81 ja 85 kohta).

69. Kun tarkastellaan toista edellytystä, unionin yleinen tuomioistuin ei tehnyt virhettä katsoessaan valituksenalaisen tuomion 65, 82 ja 83 kohdassa, että komissio oli todennut sovintopäätöksessä selvästi, että Pometoniin sovellettiin tavanomaista menettelyä muttei sovintomenettelyä (ks. sovintopäätöksen 2.2.5 kohta) ja että komissio oli sulkenut nimenomaisesti pois Pometonin syyllisyyden sovintomenettelyssä (ks. sovintopäätöksen alaviite 4).

70. Katson kuitenkin, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen luonnehtiessaan tekijöitä, jotka oikeuttaisivat tarpeen viitata Pometoniin sovintopäätöksessä, ja oikeudellisissa päätelmissään, jotka se on tehnyt niistä valituksenalaisen tuomion 84, 90 ja 103 kohdassa. Olen tullut tähän tulokseen seuraavista syistä.

71. Ensinnäkin pitäessään kiinni muodollisesta tarkastelusta, jonka mukaan sovintopäätöksen kohtiin, joissa viitataan Pometoniin, ei sisälly oikeudellista luonnehdintaa, unionin yleinen tuomioistuin tulkitsi sovintopäätöstä muodollisesti ja suppeasti, vaikka – kuten olen edellä todennut – tämänkaltaista päätöstä ja sen perusteluja on tarpeen analysoida kokonaisuudessaan ja niiden nimenomaisten olosuhteiden valossa, joissa se on tehty.

[18] Ks. vastaavasti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama) (C-377/18, EU:C:2019:670, 45 kohta).

[19] Ks. vastaavasti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama) (C-377/18, EU:C:2019:670, 46 kohta).

[20] Ks. vastaavasti tuomio 22.11.2012, E.ON Energie v. komissio (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 72 ja 73 kohta) ja tuomio 16.2.2017, Hansen & Rosenthal ja H&R Wax Company Vertrieb v. komissio (C-90/15 P, ei julkaistu, EU:C:2017:123, 18 kohta).

72. Kuten unionin yleinen tuomioistuin on itsekin myöntänyt, tietyistä kohdista, jotka kuuluvat päätöksen siihen osaan, jossa selostetaan tosiseikat, saattaa kuitenkin ilmetä erityisen selvästi komission kanta yrityksen osallistumiseen kyseisiin kilpailusääntöjen vastaisiin menettelyihin.[21] Vaikka ei mentäisi näinkään pitkälle, syyttömyysolettaman periaatetta saatetaan jo loukata, jos oikeusviranomaisten päätöksen – tai tässä tapauksessa komission päätöksen – perusteluja ei ole muotoiltu siten, että vältetään asianomaisten kolmansien syyllisyyttä koskeva mahdollinen ennenaikainen ratkaisu.[22] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella syyttömyysolettaman periaatetta näet loukataan myös silloin, jos syytettyä koskevassa oikeusviranomaisen päätöksessä tai virallisessa lausumassa *annetaan ymmärtää* – tuomion Karaman ranskankielisessä versiossa *”reflète le sentiment”* –, että hän on syyllinen.[23]

73. Sovintopäätöstä on tietysti tarkasteltava kokonaisvaltaisesti. Pelkästään se, että asiakirjassa on käytetty esimerkiksi jossain kohtaa valitettavaa sanaa tai ilmaisua, ei tarkoita, että tämän sanan tai ilmaisun olisi ymmärrettävä viittaavan päätöksentekijän ennenaikaiseen ratkaisuun, jos oikeudenmukaisesti tulkittuna sovintopäätös kokonaisuudessaan ei tue tätä tulkintaa.

74. Kun tätä periaatetta sovelletaan nyt käsiteltävään asiaan ja sovintopäätöstä analysoidaan kokonaisuudessaan, syntyy kuitenkin vaikutelma, että komission perustelut oli muotoiltu siten, että niistä heräsi epäily Pometonin syyllisyyden mahdollisesta ennenaikaisesta ratkaisemisesta ja ne vaarantavat siten sitä vastaan esitettyjen syytteiden oikeudenmukaisen tutkimisen tavanomaisessa menettelyssä.

75. Toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 87 kohdassa, ei nimittäin voida sulkea pois, että sovintopäätöksen 38 perustelukappaleen sanamuoto herätti epäilyjä Pometonin syyllisyyden mahdollisesta ennenaikaisesta ratkaisemisesta, kun komissio totesi yhtäältä sovintopäätöksen 49 perustelukappaleessa, että se ”katsoo, että osallistuessaan 4 jaksossa kuvattuun menettelyyn Ervin, Winoa ja Würth osallistuivat perustamissopimuksen 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen”, ja toisaalta, että sopimusta tämän rikkomisen pääasiallisesta osatekijästä – yhteisestä romulisämaksusta – kuvataan juuri sovintopäätöksen 4 jaksoon sisältyvässä 38 perustelukappaleessa siten, että siinä mainitaan myös Pometon. Vaikutelmaa siitä, että Pometon osallistui tähän rikkomiseen, vahvistaa entisestään saman päätöksen 39 perustelukappale, jossa komissio toteaa, että ”3.10. pidetyn kokouksen osallistujat [joilla 38 perustelukappaleessa tarkoitetaan nimenomaisesti Winoaa, Erviniä ja Pometonia] olivat myöhemmin yhteydessä kahteen saksalaiseen teräspuhalteiden valmistajaan, MTS:ään ja Würthiin, tarkoituksenaan *sisällyttää ne* uuteen romulisämaksun laskentajärjestelmään”.[24] Käsitteen ”sisällyttää” käyttö viittaa siihen, että kolme muuta – poikkeuksetta – osallistuivat jo tähän järjestelmään.

76. Pometonin syyllisyyttä koskevat epäilyt johtuvat myös sovintopäätöksen 59 perustelukappaleesta, jossa todetaan, että ”4 jaksossa kuvatuista tosiseikoista ilmenee, että Ervin, Winoa, MTS ja Würth osallistuivat horisontaalisiin kilpailunvastaisiin järjestelyihin, jotka olivat osa kokonaissuunnitelmaa, jonka ainoana kilpailunvastaisena tavoitteena oli rajoittaa kilpailua teräspuhalteiden hinnoista. Tässä kokonaissuunnitelmassa, jota kuvataan 26–36 perustelukappaleessa, Ervin, Winoa, MTS ja Würth yhteensovittivat toimiaan poistaakseen väliltään epävarmuuden, joka liittyi hinnoitteluun teräspuhalteiden markkinoilla”.

[21] Ks. vastaavasti unionin yleisen tuomioistuimen tuomio Icap, 259 kohta.

[22] Ks. vastaavasti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama) (C-377/18, EU:C:2019:670, 44 kohta) ja tuomio Karaman, 65 kohta.

[23] Tuomio Karaman, 63 kohta.

[24] Kursivointi tässä.

77. Näissä sovintopäätöksen 26–36 perustelukappaleessa komissio kuitenkin totesi etenkin, että ”Winoa, Ervin ja Pometon tapasivat Gardajärvellä (Italia) sopiakseen yhdenmukaisesta laskentatavasta yhteiselle romulisämaksulle, jota niiden kaikkien oli tarkoitus soveltaa. *Ne sopivat käyttävänsä yhtä ainoaa laskentakaavaa* – –. Kyseisen kokouksen jälkeen osallistujat vaihtoivat useita sähköpostiviestejä, joilla yhteensovitettiin yksityiskohtaisesti uuden romulisämaksujärjestelmän käyttöönottoa ja *yhteistä aloitusajankohtaa*.” [25] Komissio myös totesi, että MTS ja Würth ”eivät osallistuneet prosessin alkuvaiheisiin, *kun Winoan, Ervinin ja Pometonin välinen sopimus tehtiin*” [26] ja että ”koko yhteydenpidon ajan *osapuolet* [tekemättä poikkeusta Pometonin tapauksessa] myös yhteensovittivat toimiaan yksittäisten asiakkaiden osalta”. [27]

78. Vaikka kyse on tosiseikkoja koskevista toteamuksista, nämä lausumat – joissa viitataan nimenomaisesti Pometoniin – muodostavat perustan sovintopäätöksen 59 perustelukappaleeseen sisältyvälle, horisontaalisten kilpailunvastaisten sopimusten olemassaolon oikeudelliselle luonnehdinnalle.

79. Sovintopäätöksen perusteluista ei myöskään ilmene, millä tavalla viittaukset Pometoniin olivat tosiasiallisesti *tarpeen* sopimuksen tehneiden neljän yrityksen oikeudellisen vastuun luonnehdinnan kannalta. Näiden neljän yrityksen osallistuminen komission kuvailemaan järjestelmään päinvastoin riitti kyseisen kartellin muodostamiseen. Toisin kuin riidanalaisessa päätöksessä todettiin, [28] sovintopäätöksestä ei ilmene, että Pometonilla olisi ollut korvaamaton asema, tai edes erityinen asema, kyseisen järjestelmän luomisessa (toisin kuin esimerkiksi Winoalla, joka oli vastuussa uuden lisämaksun ilmoittamisesta osallistujille kuukausittain ja joka toukokuusta 2004 lähtien myös julkaisi lisämaksun omilla verkkosivuillaan, kuten sovintopäätöksen 30 perustelukappaleessa selitettiin).

80. Samaan tapaan sovintopäätöksen 37 perustelukappaleen osalta en kaikella kunnioituksella pidä unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 88 kohdassa esittämää selitystä vakuuttavana. Tässä yhteydessä unionin yleinen tuomioistuin pelkästään totesi, että koska komissio oli todennut yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolon, koko kartellin alueellinen ulottuvuus oli määritettävä. Sovintopäätöksestä ei kuitenkaan ilmene, missä määrin Pometonin osallistumisella olisi ollut ratkaiseva – ja siten tuomiossa Karaman tarkoitettu ”välttämätön” – asema rikkomisen maantieteellisen laajuuden kannalta, vaikka kyseinen yritys on selkeästi sisällytetty sovintopäätöksen 37 perustelukappaleeseen, joka koskee sopimuksen maantieteellistä ulottuvuutta.

81. Tässä tilanteessa, kun sovintopäätöstä analysoidaan kokonaisuudessaan, katson, ettei unionin yleinen tuomioistuin olisi voinut asianmukaisesti päätellä – kuten se teki valituksenalaisen tuomion 84 kohdassa –, ettei Pometonia koskevien viittausten perusteella voida objektiivisesti epäillä, että komissio olisi tarkoituksellisesti ennalta todennut kyseisen yrityksen syyllisyyden ja vastuun esillä olevassa kartellissa siitä vaiheesta lähtien, kun neljälle muulle kartellin osapuolena olleelle yritykselle osoitettiin sovintopäätös. Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen todetessaan valituksenalaisen tuomion 90 ja 103 kohdassa, ettei komissiota voida moittia siitä, että se on laiminlyönyt puolueettomuutta koskevaa velvoitettaan Pometoniin nähden, eikä siitä, että se loukkasi syyttömyysolettamaa riidanalaisessa päätöksessä.

[25] Sovintopäätöksen 28 perustelukappale (kursivointi tässä).

[26] Sovintopäätöksen 29 perustelukappale (kursivointi tässä).

[27] Sovintopäätöksen 36 perustelukappale (kursivointi tässä).

[28] Ks. esim. riidanalaisen päätöksen 35 ja 36 perustelukappale Pometonin asemasta kartellin synnyssä.

82. Tätä oikeudellista virhettä koskeva valitusperuste ei kuitenkaan ole välttämättä tehokas. On nimittäin muistettava, että riidanalainen päätös ei ole sovintopäätös vaan päätös, joka annettiin tavanomaisen hallintomenettelyn päätteeksi asetuksen N:o 1/2003 7 artiklan mukaisesti. Sovintopäätös ei muodosta riidanalaisen päätöksen oikeudellista perustaa, ja nämä kaksi päätöstä annettiin kahden erillisen ja itsenäisen menettelyn yhteydessä. Pometonin syyttömyysolettaman loukkaaminen sovintopäätöksen antamisajankohtana ei siten väistämättä vaikuta suoraan riidanalaisen päätöksen laillisuuteen.

83. Kuten unionin yleinen tuomioistuin selitti tuomiossaan Icap, kysymystä siitä, onko komission mahdollinen objektiivisen puolueettomuuden puuttuminen voinut vaikuttaa riidanalaisen päätöksen laillisuuteen, ei voida erottaa kysymyksestä siitä, voidaanko kyseisessä päätöksessä esitettyjä toteamuksia perustella asianmukaisesti komission toimittamilla todisteilla.[29] Toisin sanoen, kuten vakiintuneesta oikeuskäytännöstä selvästi ilmenee, sääntöjenvastaisuus, joka liittyy komission mahdolliseen objektiivisen puolueettomuuden puuttumiseen, voi aiheuttaa riidanalaisen päätöksen kumoamisen ainoastaan, jos näytetään toteen, että päätös olisi ollut sisällöltään erilainen, jos sääntöjenvastaisuutta ei olisi tapahtunut.[30]

84. Kyseinen toteamus on siten riippuvainen valittajan esittämien muiden valitusperusteiden, jotka koskevat sen kyseessä olevaan rikkomiseen osallistumisen näyttämistä toteen oikeudellisesti riittävällä tavalla, nimittäin toisen ja kolmannen valitusperusteen arvioinnista. Tarkastelen seuraavaksi näitä kysymyksiä.

1) Toinen valitusperuste, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin sovelsi virheellisesti todistustaakkaa, syyttömyysolettamaa ja ristiriitaisia tai riittämättömiä perusteluja koskevia periaatteita valituksenalaisessa tuomiossa Pometonin kartellin ensimmäiseen osaan osallistumisen osalta

85. Toisessa valitusperusteessaan Pometon väittää lähinnä, että toisin kuin valituksenalaisen tuomion 129 kohdassa todetaan, se kiisti vastuunsa kartellin ensimmäisestä osasta kanteessaan, etenkin sen alaviitteessä 23. Toiseksi Pometon kiistää unionin yleisen tuomioistuimen toteamuksen, jonka mukaan komissio oli osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että yhteistä romulisämaksua voitiin soveltaa automaattisesti, koska Pometon saattoi soveltaa sitä saamatta säännöllisesti tietoja kilpailijaltaan. Pometonin näkemyksen mukaan tämä päätelmä perustuu ainoastaan tiettyjen tapahtumien todennäköisyyteen tai niitä koskevaan olettamaan, kuten valituksenalaisen tuomion 142, 144 ja 145 kohdasta ilmenee.

86. Vaikka on niin, että Pometon kiisti osallistumisen mihinkään kartelliin kyseisessä alaviitteessä, ei voida jättää huomiotta sitä, että se kuitenkin nimenomaisesti myönsi unionin tuomioistuimelle toimittamassaan vastauksessa osallistuneensa 3.10.2003 pidettyyn kokoukseen. Yhteistä romulisämaksua koskevasta järjestelmästä sovittiin juuri asianomaisessa kokouksessa.

87. Tästä kiistattomasta lähtökohdasta käsin ja valituksenalaisen tuomion 143–145 kohdassa yksilöityjen asiakirja-aineistoon sisältyvien eri seikkojen perusteella unionin yleinen tuomioistuin päätteli valituksenalaisen tuomion 160 kohdassa, että valittajan osallistuminen kartellin ensimmäiseen osaan on täysin osoitettu. Toisin kuin valittaja väittää, unionin yleinen tuomioistuin ei vedonnut tätä varten tiettyjen tapahtumien todennäköisyyteen tai niitä koskevaan olettamaan. Pometonin mainitsemissa esimerkeissä unionin yleinen tuomioistuin päinvastoin

[29] Ks. vastaavasti unionin yleisen tuomioistuimen tuomio Icap, 276 kohta.

[30] Ks. vastaavasti unionin yleisen tuomioistuimen tuomio Icap, 278 kohta.

esitti toteamuksen selkeästi yksilöityjen todisteiden perusteella. Ainoastaan toisella kerralla, hylätäkseen ensimmäistä toteamusta vastaan esitetyn perustelun, unionin yleinen tuomioistuin käyttää kielteisessä muodossa esimerkiksi adverbia ”todennäköistä (”ei ole todennäköistä, että”, valituksenalaisen tuomion 142 kohta) tai ilmaisua kuten ”ei ole mitään syytä olettaa” (144 kohta).

88. Tässä tilanteessa, ottamatta edes huomioon sitä, että Pometon vaikuttaa pyytävän toisessa valitusperusteessaan unionin tuomioistuinta arvioimaan tosiseikkoja uudelleen – mihin unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa muutoksenhakumenettelyssä, ellei tuomioistuimelle esitetty selvitysaineisto ole otettu huomioon vääristyneellä tavalla,[31] mitä Pometon ei väitä –, katson, että valituksenalaisen tuomion 129–160 kohdan tulkinnasta kokonaisuutena ottaen ilmenee, että Pometonin vastuu ja osallistuminen kartellin ensimmäiseen osaan pääteltiin useista yhteensattumista ja indisioista, jotka yhdessä tarkasteltuina voivat olla osoitus kilpailusääntöjen rikkomisesta.[32]

89. Näin ollen edellä esitetyn perusteella katson, että komissio on osoittanut Pometonin osallistumisen kartellin ensimmäiseen osaan oikeudellisesti riittävällä tavalla ja ettei unionin yleinen tuomioistuin loukannut periaatteita, johon toisen valitusperusteen tueksi vedotaan.

2) Kolmas valitusperuste, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin sovelsi virheellisesti todistustaakkaa ja syyttömyysolettamaa koskevia periaatteita Pometonin kartelliin osallistumisen keston osalta

90. Kolmannessa valitusperusteessaan, joka on esitetty toissijaisesti sakon määrän alentamiseksi, Pometon väittää, että unionin yleinen tuomioistuin sovelsi virheellisesti todistustaakkaa ja syyttömyysolettamaa koskevia periaatteita Pometonin kartelliin osallistumisen keston osalta. Valittaja väittää lähinnä, että unionin yleinen tuomioistuin käänsi todistustaakan katsoessaan, ettei Pometon ollut esittänyt riittäviä seikkoja osoittaakseen kartellin keskeytymisen, vaikka Pometonilla ja muilla kartellin osapuolilla ei ollut salaisia yhteyksiä 18.11.2005–20.3.2007.

91. Unionin yleinen tuomioistuin ei mielestäni tehnyt oikeudellista virhettä valituksenalaisessa tuomiossa tältä osin. Yhdyn päinvastoin sen oikeuskäytännössä esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan kysymystä siitä, onko kyseinen ajanjakso riittävän pitkä merkitäkseen rikkomisen keskeytymistä, ei pidä tutkia abstraktilla tasolla. Päinvastoin sitä on arvioitava kyseessä olevan kartellin toiminnan asiayhteydessä.[33]

92. Käsiteltävässä asiassa unionin yleinen tuomioistuin kuitenkin katsoi valituksenalaisen tuomion 308 kohdassa – eikä valittaja ole riitauttanut tätä seikkaa asianmukaisesti –, että kyseiselle kartellille olivat ominaista yhteisen romulisämaksun automaattinen soveltaminen, kartellin kahden osan tiiviit yhteydet sekä se, ettei osapuolten välisiä yhteyksiä ollut organisoitu Saksan markkinoiden ulkopuolella jäsennellysti yksittäisiä asiakkaita koskevan koordinoinnin täytäntöön panemiseksi, sillä yhteyksiä oli ainoastaan erimielisyystapauksissa.

93. Toisaalta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että lainvastaisen aloitteen hiljainen hyväksyminen sanoutumatta julkisesti irti sen sisällöstä tai ilmoittamatta sitä hallintoviranomaisille rohkaisee jatkamaan kilpailusääntöjen rikkomista ja vaarantaa sen

[31] Ks. vastaavasti tuomio 14.12.2017, EBMA v. Giant (China) (C-61/16 P, EU:C:2017:968, 33 kohta) ja tuomio 13.9.2018, ANKO v. komissio (C-173/17 P, ei julkaistu, EU:C:2018:718, 23 kohta).

[32] Ks. vastaavasti tuomio 26.1.2017, komissio v. Keramag Keramische Werke ym. (C-613/13 P, EU:C:2017:49, 51 kohta).

[33] Ks. vastaavasti tuomio 19.5.2010, IMI ym. v. komissio (T-18/05, EU:T:2010:202, 89 kohta), johon on viitattu valituksenalaisen tuomion 305 kohdassa.

paljastumisen. Kyseinen kumppanuus merkitsee passiivista osallistumista kilpailusääntöjen rikkomiseen ja saattaa siten johtaa siihen, että yritys joutuu vastuuseen, kun kyseessä on yksi sopimus. Lisäksi se, että yritys ei noudata kokouksessa, jonka tarkoitus oli kilpailun rajoittaminen, sovittua, ei voi poistaa sen vastuuta kartelliin osallistumisesta, ellei se ole julkisesti sanoutunut irti siitä, mitä kokouksessa on sovittu.[34] Tältä osin sen arvioimiseksi, onko yritys todella sanoutunut irti sopimuksessa sovitusta, muiden kartellin osapuolten käsitys kyseisen yrityksen aikomuksesta on ratkaiseva, kun arvioidaan sitä, onko viimeksi mainittu päättänyt irtisanoutua laittomasta sopimuksesta.[35]

94. Käsiteltävässä asiassa unionin yleinen tuomioistuin totesi siten perustellusti valituksenalaisen tuomion 306 kohdassa, että kysymys on siitä, oliko ajanjakso, jona Pometonin ja muiden osallistujien välillä ei ollut yhteyksiä, riittävän pitkä, jotta muut kartellin osapuolet voivat saada käsityksen kyseisen yrityksen aikomuksesta keskeyttää osallistumisensa kartelliin.

95. Tässä asiayhteydessä on todettava, että käsite ”julkinen irtisanoutuminen” ilmenee tosiasiallisena tilanteena, jonka olemassaolon unionin yleinen tuomioistuin toteaa tapauskohtaisesti ottamalla huomioon tietyn määrän sille esitettyjä yhteensattumia ja indisioita ja kaikkien merkityksellisten todisteiden ja indisioiden kokonaisarvioinnin johdosta. Silloin, kun tämä selvitys on saatu asianmukaisesti ja todistustaakkaa sekä asian selvittämistä koskevia menettelysääntöjä ja yleisiä oikeusperiaatteita on noudatettu, ainoastaan unionin yleisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida sille esitetyn selvityksen näyttöarvoa. Kuten edellä jo todettiin, tämä arviointi ei siis ole sellainen oikeudellinen seikka, joka voitaisiin saattaa unionin tuomioistuimen tutkittavaksi, paitsi jos tämä näyttö on otettu vääristyneellä tavalla huomioon.[36]

96. Käsiteltävässä asiassa on todettava, että valituksenalaisen tuomion 309 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin huomautti ensinnäkin, että valittaja ei vedonnut mihinkään seikkaan, jonka perusteella voitaisiin olettaa, että salaiset yhteydet olivat välttämättömiä, jotta se pystyi osallistumaan kartelliin keskeytyksettä 9.6.2005 ja maaliskuun 2007 välisenä aikana. Seuraavaksi, valituksenalaisen tuomion 310 kohdassa, unionin yleinen tuomioistuin päätteli siitä, että Pometon oli ollut perustamassa yhteistä romulisämaksua koskevaa järjestelmää ja oli aktiivisesti myötävaikuttanut sen käyttöönottoon, että muut osapuolet eivät voineet tulkita sitä, ettei valittaja mahdollisesti osallistunut kokouksiin tai muihin salaisiin yhteyksiin edellä mainittujen 16 kuukauden aikana, irtisanoutumiseksi kartellista. Lisäksi valituksenalaisen tuomion 311 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin totesi, että se, että Pometonilla oli aktiivinen rooli Milanossa (Italia) 16.5.2007 pidetyn kokouksen valmisteluissa ja ettei se ilmoittanut etukäteen kartellin muille osapuolille teräspuhalteiden alan toimintansa myymisestä, on osoitus Pometonin laittoman menettelytavan jatkuvuudesta.

97. Tosiseikkoja ja todisteita koskevan arviointinsa perusteella unionin yleinen tuomioistuin näin ollen päätteli valituksenalaisen tuomion 313 kohdassa, ettei ollut vähäisintäkään viitettä Pometonin irtisanoutumisesta kartellista ja että komissio oli osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, ettei Pometon ollut keskeyttänyt osallistumistaan kyseessä olevaan yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen.

[34] Ks. vastaavasti tuomio 7.1.2004, Aalborg Portland ym. v. komissio (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, 84 ja 85 kohta); tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, 143 ja 144 kohta) ja tuomio 26.1.2017, Duravit ym. v. komissio (C-609/13 P, EU:C:2017:46, 136 kohta).

[35] Ks. vastaavasti tuomio 20.1.2016, Toshiba Corporation v. komissio (C-373/14 P, EU:C:2016:26, 62 kohta).

[36] Ks. vastaavasti tuomio 20.1.2016, Toshiba Corporation v. komissio (C-373/14 P, EU:C:2016:26, 63 kohta).

98. Nämä näkökohdat huomioon ottaen katson, että kolmannella valitusperusteellaan Pometon pyrkii, ainakin osittain, saamaan unionin tuomioistuimen korvaamaan unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa tekemän todisteiden arvioinnin omalla arvioinnillaan. Tältä osin on huomautettava, että kyseessä olevien asiakirjojen tarkastelussa ei ilmene, että selvitysaineisto olisi otettu huomioon ilmeisen vääristyneellä tavalla. Koska en siis havainnut unionin yleisen tuomioistuimen arvioineen oikeudellisesti virheellisellä tavalla Pometonin kyseiseen rikkomiseen osallistumisen kestoa, katson näin ollen, että kolmas valitusperuste on hylättävä osittain perusteettomana ja jätettävä osittain tutkimatta.

c) Ensimmäistä valitusperustetta koskeva päätelmä

99. Kun otetaan huomioon sovintopäätös kokonaisuudessaan, olen tullut siihen tulokseen, ettei unionin yleinen tuomioistuin voinut valituksenalaisen tuomion 84 kohdassa päätellä, ettei Pometonia koskevien viittausten perusteella voida objektiivisesti epäillä, että komissio olisi tarkoituksellisesti ennalta todennut kyseisen yrityksen syyllisyyden ja vastuun kyseisessä kartellissa siitä vaiheesta lähtien, kun neljälle muulle kartellin osapuolena olleelle yritykselle osoitettiin sovintopäätös.

100. Näin ollen katson, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen todetessaan valituksenalaisen tuomion 90 ja 103 kohdassa, ettei komissiota voida moittia puolueettomuutta koskevan velvoitteensa laiminlyönnistä Pometonia kohtaan ja syyttömyysolettaman periaatteen loukkaamisesta riidanalaisessa päätöksessä.

101. Ensimmäinen valitusperuste on kuitenkin nähdäkseni tehoton. Se, ettei komissio ollut objektiivisesti puolueeton sovintopäätöksen tekovaiheessa, ei näet vaikuttanut riidanalaisen päätöksen laillisuuteen, koska riidanalaisessa päätöksessä esitettyjä toteamuksia tukevat asianmukaisesti komission esittämät todisteet.

102. Katson näin ollen, että ensimmäinen valitusperuste, samoin kuin toinen ja kolmas valitusperuste, olisi hylättävä.

B Neljäs valitusperuste, joka koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista sakon määrän vahvistamisen yhteydessä ja ristiriitaisten tai riittämättömien perustelujen esittämistä tältä osin

1. Asianosaisten lausumat

103. Neljännessä valitusperusteessaan Pometon väittää, että valituksenalaisen tuomion 365–396 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja/tai perusteluvelvollisuuttaan tavalla, jolla se vahvisti sakon määrän. Unionin yleisen tuomioistuimen väitetään siten soveltaneen sakkoon alennusta, joka ei ole yhdenmukainen sovinnon tehneille osapuolille myönnettyjen alennusten kanssa.

104. Vaikka unionin yleinen tuomioistuin on kumonnut komission vahvistaman sakon perusteluvelvollisuuden laiminlyönnin vuoksi ja laskenut Pometonille määrätyn sakon määrän uudelleen vuoden 2006 suuntaviivojen 37 kohdan perusteella, valittaja väittää, että uusi sovellettu alennus – 75 prosenttia 60 prosentin sijasta – ei ole edelleenkään linjassa kyseiseen kartelliin

osallistuneille muille osapuolille myönnettyjen alennusten kanssa.[37]

105. Vedoten unionin yleisen tuomioistuimen arviointeihin, joiden mukaan Pometonin yksilöllinen vastuu, sen rikkomisen vaikutus hintakilpailuun ja sen koko eivät olleet yhtä merkittäviä kuin Winoan tapauksessa, valittaja väittää, että sen syyksi luettu rikkominen on paljon lievempi kuin Winoan. Tässä tilanteessa Pometon katsoo, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta kohtelemalla erilaisia tilanteita samalla tavalla. Sen olisi sitä vastoin pitänyt soveltaa Pometoniin alennusta, joka sijoittuu komission Winoalle myöntämän alennuksen, joka oli 75 prosenttia, ja MTS:lle myöntämän alennuksen, joka oli 90 prosenttia, väliin.

106. Komission mukaan tätä valitusperustetta ei voida ottaa tutkittavaksi, koska valittaja vaatii unionin tuomioistuinta valvomaan unionin yleisen tuomioistuimen määräämän sakon sisältöä, mikä ei kuulu sen toimivaltaan. Komission mukaan unionin tuomioistuin ei voi korvata kohtuullisuussyistä unionin yleisen tuomioistuimen harkintaa omallaan, kun unionin yleinen tuomioistuin on ratkaissut täyden tuomiovaltansa perusteella unionin oikeuden rikkomisesta yrityksille määrättyjen sakkojen suuruuden.

107. Komissio pitää neljättä valitusperustetta joka tapauksessa perusteettomana, koska unionin yleinen tuomioistuin on soveltanut täyttä tuomiovaltaansa oikein ja kunnioittanut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ottamalla huomioon kaikki tosiseikat. Lisäksi esittäessään yksityiskohtaisen selvityksen käytetyistä menetelmistä ja tekijöistä, jotka on otettu huomioon sen ratkaisussa sakon määrän vahvistamisesta, unionin yleinen tuomioistuin esitti riittävät perustelut täyttä tuomiovaltaansa käyttäen tekemälleen päätökselle.

2. Arviointi

a) Neljännen valitusperusteen tutkittavaksi ottaminen

108. Komission mukaan neljättä valitusperustetta ei voida ottaa tutkittavaksi, koska valittaja vaatii unionin tuomioistuinta valvomaan unionin yleisen tuomioistuimen määräämän sakon sisältöä.

109. On totta, että unionin tuomioistuimen asiana ei ole korvata kohtuullisuussyistä unionin yleisen tuomioistuimen harkintaa omallaan, kun se lausuu oikeuskysymyksistä valitusasiassa sen jälkeen, kun unionin yleinen tuomioistuin on ratkaissut täyden tuomiovaltansa perusteella unionin oikeuden rikkomisesta yrityksille määrättyjen sakkojen suuruuden.[38] Näin ollen ainoastaan, jos unionin tuomioistuin arvioi, että seuraamuksen taso on paitsi epäasianmukainen myös liiallinen, minkä vuoksi se on suhteellisuusperiaatteen vastainen, on aihetta todeta, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen sen vuoksi, että sakon määrä on epäasianmukainen.[39]

[37] Sovintopäätöksessä komissio myönsi 67 prosentin alennuksen Würthille, 75 prosentin alennuksen Winoalle ja Ervinille sekä 90 prosentin alennuksen MTS:lle.

[38] Ks. vastaavasti tuomio 22.11.2012, E.ON Energie v. komissio (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 125 kohta).

[39] Ks. vastaavasti tuomio 22.11.2012, E.ON Energie v. komissio (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 126 kohta ja tuomio 26.1.2017, Zucchetti Rubinetteria v. komissio (C-618/13 P, EU:C:2017:48, 43 kohta).

110. Jos valittaja kuitenkin vaatii neljännellä valitusperusteellaan toissijaisesti, että unionin tuomioistuin käyttää omaa täyttä tuomiovaltaansa alentaakseen vahvistetun sakon määrää, tämä on ainoastaan seurausta siitä, että unionin yleinen tuomioistuin on loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

111. Tältä osin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että täyden tuomiovallan käyttäminen sakkojen määrää määritettäessä ei saa johtaa syrjintään niiden yritysten välillä, jotka ovat osallistuneet SEUT 101 artiklan 1 kohdan vastaiseen sopimukseen.[40] Väite, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin on loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, on siten oikeuskysymys, joka voidaan saattaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi valituksen yhteydessä.

b) Asiakysymys

112. Ensinnäkin asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdassa säädetään, että kilpailusääntöjen rikkomisesta määrättävän sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto.

113. Tältä osin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että sakkojen suuruuden määrittämiseksi on otettava huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen kesto ja kaikki tekijät, jotka voivat vaikuttaa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin, kuten kunkin yrityksen käyttäytyminen, kunkin yrityksen osuus yhdenmukaistettujen menettelytapojen luomisessa, hyöty, jonka ne ovat voineet saada näistä menettelytavoista, yritysten koko, kyseisten tavaroiden arvo sekä se vaara, joka tällaisista kilpailusääntöjen rikkomisista aiheutuu Euroopan unionille.[41]

114. Unionin tuomioistuin on kuitenkin myös huomauttanut, että yhtäältä rikkomisen vakavuutta on arvioitava yksilöllisesti ja toisaalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi ehdottomasti huomioon otettavista arviointiperusteista ei ole sitovaa tai tyhjentävää luetteloa.[42]

115. Toiseksi, kun tarkastellaan lähemmin neljännen valitusperusteen asiasisältöä, unionin tuomioistuin ja unionin yleinen tuomioistuin varmistavat kiistatta yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattamisen muun muassa kilpailusääntöjen rikkomisesta määrättävien sakkojen alalla.[43]

116. Yhdenvertaisen kohtelun periaate on nimittäin unionin oikeuden yleinen periaate, joka on vahvistettu perusoikeuskirjan 20 ja 21 artiklassa. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan mainittu periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei kohdella eri tavalla eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella.[44] Lisäksi vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa myös, että sakon suuruutta määritettäessä

[40] Ks. vastaavasti tuomio 10.4.2014, komissio v. Siemens Österreich ym. ja Siemens Transmission & Distribution ym. v. komissio (C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, 105 kohta); tuomio 12.11.2014, Guardian Industries ja Guardian Europe v. komissio (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 75 kohta) ja tuomio 18.12.2014, komissio v. Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin (C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 77 kohta).

[41] Ks. vastaavasti tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio (C-386/10 P, EU:C:2011:815, 56 kohta); tuomio 26.1.2017, Zucchetti Rubinetteria v. komissio (C-618/13 P, EU:C:2017:48, 42 kohta) ja tuomio 26.9.2018, Infineon Technologies v. komissio (C-99/17 P, EU:C:2018:773, 196 kohta).

[42] Ks. vastaavasti tuomio 26.9.2018, Infineon Technologies v. komissio (C-99/17 P, EU:C:2018:773, 196 ja 198 kohta).

[43] Ks. vastaavasti tuomio 12.6.2014, Deltafina v. komissio (C-578/11 P, EU:C:2014:1742, 75 kohta).

[44] Ks. vastaavasti tuomio 11.7.2013, Ziegler v. komissio (C-439/11 P, EU:C:2013:513, 132 kohta) ja tuomio 26.1.2017, Zucchetti Rubinetteria v. komissio (C-618/13 P, EU:C:2017:48, 38 kohta).

yrityksiä, jotka ovat olleet osallisina SEUT 101 artiklan 1 kohdan vastaisessa sopimuksessa tai yhdenmukaistetussa menettelytavassa, ei saada kohdella syrjivästi soveltamalla niihin eri laskentamenetelmiä. [45]

117. Kolmanneksi, kuten jo mainittiin, samaa periaatetta sovelletaan unionin tuomioistuimiin niiden käyttäessä täyttä tuomiovaltaansa. Ne voivat nimittäin täyden tuomiovaltansa puitteissa korvata komission arvioinnin omallaan ja tämän seurauksena poistaa sakon tai alentaa tai korottaa sen määrää, [46] eivätkä niitä sido komission suuntaviivoissaan määrittelemät ohjeelliset säännöt, vaikka viimeksi mainitut voivatkin ohjata unionin tuomioistuimia niiden käyttäessä täyttä tuomiovaltaansa. [47]

118. Vaikka unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen asia onkin arvioida itse asian olosuhteita ja kyseessä olevan rikkomisen luonnetta sakon suuruuden määrittämiseksi, täyden tuomiovallan käyttäminen ei saa johtaa määrättävän sakon suuruutta määritettäessä siihen, että yrityksiä, jotka ovat olleet osallisina SEUT 101 artiklan 1 kohdan vastaisessa sopimuksessa tai yhdenmukaistetussa menettelytavassa, kohdellaan syrjivästi. [48]

119. Tässä tilanteessa unionin yleinen tuomioistuin ei nähdäkseni tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan

– ensinnäkin, että käyttäessään täyttä tuomiovaltaansa se saattoi määrittää sakon perusmäärän poikkeuksellisen mukautuksen asianmukaisen määrän ottaen huomioon kaikki käsiteltävän asian olosuhteet (valituksenalaisen tuomion 369 kohta)

– toiseksi, että sen tuomiovaltaa rajoitetaan ainoastaan rikkomisen vakavuuteen ja kestoon liittyvillä perusteilla (valituksenalaisen tuomion 371 kohta)

– kolmanneksi, että koska rikkomisen kesto otettiin huomioon perusmäärässä – mitä Pometon ei kiistänyt –, rikkomisen vakavuutta arvioitaessa oli asianmukaista ottaa huomioon Pometonin yksilöllinen vastuu, se, voiko kyseinen yritys vahingoittaa teräspuhalteiden markkinoiden kilpailua kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevällä toiminnallaan, ja sen koko vertaamalla kunkin näiden eri tekijän kohdalla Pometonin yksilöllistä vastuuta ja tilannetta kartellin muiden osapuolten yksilölliseen vastuuseen ja tilanteeseen (valituksenalaisen tuomion 376 kohta).

120. Näin tehdessään unionin yleinen tuomioistuin noudatti *muodollisesti* sen täyttä tuomiovaltaa koskevia sääntöjä, samalla kun se varmisti a priori kyseisten yritysten yhdenvertaisen kohtelun, ja niiden sovintomenettelyyn osallistumiseen perustuva erityistekijä otettiin huomioon soveltamalla sovintomenettelyä koskevan tiedonannon 32 kohdassa määritettyä 10 prosentin erityisalennusta. Katson kuitenkin, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta antamalla suhteettomasti painoarvoa yrityksen kokoa koskevalle perusteelle arvioidessaan sakon määrän alentamista.

[45] Ks. vastaavasti tuomio 11.7.2013, Ziegler v. komissio (C-439/11 P, EU:C:2013:513, 133 kohta); tuomio 12.11.2014, Guardian Industries ja Guardian Europe v. komissio (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 62 kohta) ja tuomio 26.1.2017, Zucchetti Rubinetteria v. komissio (C-618/13 P, EU:C:2017:48, 38 kohta).

[46] Ks. vastaavasti tuomio 6.11.2012, Otis ym. (C-199/11, EU:C:2012:684, 62 kohta) ja tuomio 12.11.2014, Guardian Industries ja Guardian Europe v. komissio (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 78 kohta).

[47] Ks. vastaavasti tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio (C-603/13 P, EU:C:2016:38, 90 kohta).

[48] Ks. edellä alaviitteessä 40 mainittu oikeuskäytäntö.

121. Kahta ensimmäistä edellä mainittua perustetta – nimittäin Pometonin yksilöllisen vastuun ja sen rikkomisen konkreettisen vaikutuksen hintakilpailuun – koskevan analyysinsa päätteeksi unionin yleinen tuomioistuin nimittäin päättelee yhtäältä valituksenalaisen tuomion 382 kohdassa, että Pometonilla ”– toisin kuin Ervinillä ja Winoalla mutta samoin kuin MTS:llä ja Würthillä – oli kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna vähäisempi rooli kartellissa”, ja toisaalta valituksenalaisen tuomion 386 kohdassa, että kunkin kartellin osapuolina olleiden viiden yrityksen ETA:ssa toteuttaman kyseisten tuotteiden myynnin arvon vertailusta ilmenee, että ”Pometonin painoarvo rikkomisessa on neljä kertaa pienempi kuin Winoan mutta melko lähellä MTS:n painoarvoa ja huomattavasti suurempi kuin Ervinin ja Würthin painoarvo”. Näin ollen ainoastaan kolmannen perusteen – nimittäin yrityksen koon – valossa unionin yleinen tuomioistuin huomauttaa valituksenalaisen tuomion 390 kohdassa, että valittaja oli erilaisessa tilanteessa kuin MTS, koska sen liikevaihto täysimääräisen kartelliin osallistumisen viimeisenä vuonna oli 99 890 000 euroa, kun MTS:n vastaava liikevaihto oli 25 082 293 euroa.

122. Unionin yleinen tuomioistuin kuitenkin toteaa tämän analyysin päätteeksi valituksenalaisen tuomion 393 kohdassa, että ”kaikkia edellä mainittuja käsiteltävän asian olosuhteita arvioidaan oikein, kun Pometonille myönnetään lieventävien seikkojen perusteella 75 prosentin poikkeuksellinen mukautus sakon perusmäärään”.

123. Myöntämällä Pometonille saman poikkeuksellisen mukautuksen kuin Ervinille ja Winoalle, kun se oli todennut kahden yhteensä kolmesta perusteesta perusteella, että Pometonin tilanne oli samankaltainen kuin MTS:n, unionin yleinen tuomioistuin loukkasi nähdäkseni yhdenvertaisen kohtelun periaatetta. Soveltamalla epäjohdonmukaisesti omaa laskentamenetelmäänsä unionin yleinen tuomioistuin kohteli mielestäni syrjivästi samaan kartelliin osallistuneita eri yrityksiä.

124. Huomautan tältä osin, että ainoa peruste Pometonin tilanteen erottamiselle MTS:n tilanteesta pohjautuu kokonaisliikevaihtoon, vaikka unionin yleinen tuomioistuin nimenomaisesti selitti valituksenalaisen tuomion 384 ja 392 kohdassa, että komission laskentamenetelmässä otetaan epäasianmukaisesti huomioon ensisijaisesti toinen peruste maailmanlaajuisella tasolla – nimittäin asianomaisen yrityksen kyseessä olevien tuotteiden maailmanlaajuisen myynnin arvo –, koska ETA:n alueella toteutetun myynnin arvo kuvastaa paremmin kyseisen yrityksen taloudellista painoarvoa rikkomisessa ja kilpailulle aiheuttamaa vahinkoa.

125. Lisäksi, vaikka onkin niin, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissio saa sakkoa määrittäessään ottaa huomioon paitsi yrityksen kokonaisliikevaihdon, joka on – vaikkakin vain likimääräinen ja epätäydellinen – osoitus sen koosta ja taloudellisesta vallasta, myös sen osan liikevaihdosta, joka tulee kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olevista tuotteista ja joka on näin ollen omiaan osoittamaan rikkomisen laajuutta,[49] tälle liikevaihdolle ei pidä antaa sellaista merkitystä, joka olisi suhteeton muihin arviointiperusteisiin nähden.[50] Tämä vaikuttaa kuitenkin olevan selvä johtopäätös, jonka unionin yleinen tuomioistuin tekee valituksenalaisen tuomion 393 kohdassa, sillä Pometonin sakon poikkeuksellista mukautusta pidetään siinä samantasoisena kuin Winoaan sovellettua, vaikka Winoan menettely kyseisessä rikkomisessa on vakavampaa kuin Pometonin, kun otetaan huomioon kaksi kolmesta käytetystä arviointiperusteesta.

[49] Ks. vastaavasti tuomio 12.11.2014, Guardian Industries ja Guardian Europe v. komissio (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 54 kohta); tuomio 9.7.2015, InnoLux v. komissio (C-231/14 P, EU:C:2015:451, 47 kohta) ja tuomio 7.9.2016, Pilkington Group ym. v. komissio (C-101/15 P, EU:C:2016:631, 17 kohta).

[50] Ks. vastaavasti tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, 257 kohta).

126. Tässä tilanteessa ja edellä esitetyn perusteella katson, että neljäs valitusperuste, johon Pometon on vedonnut valituksensa tueksi, on hyväksyttävä siltä osin kuin se koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista. Katson näin ollen, että valitus on hyväksyttävä ja valituksenalainen tuomio on kumottava siltä osin kuin siinä vahvistetaan poikkeuksellisen mukautuksen määräksi 75 prosenttia sakon perusmäärästä ja siten siltä osin kuin siinä vahvistetaan Pometonille määrätyn sakon määräksi 3 873 375 euroa.

VII Kanne unionin yleisessä tuomioistuimessa

127. Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 61 artiklassa määrätään, että jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, unionin tuomioistuin voi, jos se kumoaa unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisun, itse ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen.

128. Tämä on tilanne käsiteltävässä asiassa, koska unionin yleinen tuomioistuin määritti sakon poikkeuksellisen mukautuksen määrän arvioimiseen tarvittavat tiedot ja perusteen tekemättä tältä osin oikeudellista virhettä. Unionin tuomioistuimella on siten käytettävissään kaikki kanteen ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot.

129. Kun tarkastellaan sakon määrän alennusta ja tarkemmin ottaen rikkomisen vakavuutta – Pometon vahvisti, ettei se kiistä rikkomisen kestoa neljännen valitusperusteen yhteydessä –,[51] unionin tuomioistuimen käytettävissä olevien, kyseessä olevaan kartelliin osallistuneita viittä yritystä koskevien tietojen perusteella vaikuttaa siltä, että Pometonin tilanne on samankaltainen kuin MTS:n, kun kyse on yksilöllisestä vastuusta ja sen rikkomisen konkreettisesta vaikutuksesta hintakilpailuun. Jos kuitenkin otetaan huomioon merkityksellinen kokonaisliikevaihto, joka on osoitus asianomaisten yritysten koosta ja taloudellisesta vallasta, Pometonin liikevaihto on neljä kertaa suurempi kuin MTS:n.

130. Näiden arviointiperusteiden perusteella ja kyseessä olevaan kartelliin osallistuneiden yritysten yhdenvertaista kohtelua koskevan periaatteen noudattamiseksi katson, että Pometonille vuoden 2006 suuntaviivojen 37 kohdan perusteella myönnetyn alennuksen olisi oltava 75–90 prosenttia, toisin sanoen Winoalle myönnetyn määrän ja MTS:lle myönnetyn määrän välissä.

131. Tässä tilanteessa, kun otetaan huomioon kaikki tosiseikat ja oikeudelliset seikat käsiteltävässä asiassa, ehdotan, että unionin tuomioistuin alentaa Pometonille määrätyn sakon määrää 83 prosentilla, joka on prosenttiosuus, joka sijoittuu Winoalle myönnetyn alennuksen, 75 prosenttia, ja MTS:lle myönnetyn alennuksen, 90 prosenttia, välille. Tämän ehdotetun alennuksen perusteella ehdotan näin ollen, että sakon, sellaisena kuin se on vastaavasti alennettuna, määrä on 2 633 895 euroa.

VIII Oikeudenkäyntikulut

132. Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 184 artiklan 2 kohdassa määrätään, että jos valitus hyväksytään ja unionin tuomioistuin itse ratkaisee riidan lopullisesti, se tekee ratkaisun oikeudenkäyntikuluista.

[51] Pometonin vastauksen 31 kohta.

133. Kyseisen työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdassa, jota sovelletaan työjärjestyksen 184 artiklan 1 kohdan nojalla valituksen käsittelyyn, määrätään, että asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Mainitun työjärjestyksen 138 artiklan 3 kohdassa määrätään, että jos yksi tai useampi asianosaisen vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen hyväksi, asianosaiset vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan. Unionin tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että asianosainen vastaa omien kulujensa lisäksi osasta toisen asianosaisen kuluja, jos tämä on perusteltua asiassa ilmenneiden seikkojen vuoksi.

134. Koska tämän muutoksenhaun yhteydessä Pometonin valitus on hyväksytty osittain, vaikuttaa asianmukaiselta päättää, että komissio vastaa sekä ensimmäisessä oikeusasteessa että muutoksenhakuasteessa aiheutuneista omista oikeudenkäyntikuluistaan, minkä lisäksi se velvoitetaan korvaamaan puolet valittajalle näistä kahdesta oikeudenkäynnistä aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista. Näin ollen Pometonin on vastattava puolesta näissä oikeudenkäynneissä aiheutuneista oikeudenkäyntikuluistaan.

IX Ratkaisuehdotus

135. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin

– kumoaa unionin yleisen tuomioistuimen 28.3.2019 antaman tuomion Pometon vastaan komissio (T-433/16, EU:T:2019:201) siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta Pometon SpA:lle määrätyn sakon määrän laskennassa, vahvisti poikkeuksellisen mukautuksen määräksi 75 prosenttia sakon perusmäärästä, vahvisti Pometonille määrätyn sakon suuruudeksi 3 873 375 euroa ja päätti, että kukin asianosainen vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan

– alentaa Pometonille määrätyn sakon perusmäärää 83 prosentilla ja vahvistaa sakon suuruudeksi vastaavasti 2 633 895 euroa

– hylkää valituksen muilta osin

– määrää, että Euroopan komissio vastaa sekä ensimmäisessä oikeusasteessa että muutoksenhakuasteessa aiheutuneista oikeudenkäyntikuluistaan, ja velvoittaa sen korvaamaan puolet Pometonille näistä kahdesta oikeudenkäynnistä aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista

– määrää, että Pometon vastaa puolesta näistä oikeudenkäynneistä aiheutuneista oikeudenkäyntikuluistaan.